

Kirkens vesen og vekst: Teologiske perspektiver på nyere kirkeveksttenkning¹

KNUT ALFSVÅG

Innledning

Det er knapt noen som vil være uenig i at det er sammenheng mellom kirkens vesen og kirkens vekst. Det hører til kirkens vesen å vokse. Samtidig er det åpenbart sammenheng mellom vesen og vekst også på den måten at den forståelse en har av kirkens vesen, langt på vei bestemmer forståelsen også av kirkens vekst, og dermed også av de midler en velger for å fremme vekst. Det er imidlertid ikke alle som uten videre vil være enig i at det er meningsfylt å drøfte forholdet mellom vesen og vekst i et uttalt teologisk perspektiv. Der er nemlig en markert tendens i nyere kirkeveksttenkning til å forstå kirkevekst først og fremst som et teknisk og empirisk problem, der teologenes uendelige drøftelser av Augustin og Luther bare er unødvendige hindringer på veien. De teologiske seminarer bør nedlegges og utdanning av menighetsledere bør skje i menighetene, i nærkamp med praktisk virkelighet. Det er ihvertfall blitt feltropet til ingen ringere enn en av kirkeveksttenkningens frontfigurer, C. Peter Wagner.²

Allerede i valg av tema har jeg derfor foretatt en forsiktig standpunktmarkering i forhold til ihvertfall deler av dagens blomstrende og mangfoldige kirkeveksttenkning. Den nemlig, at forståelsen av kirkens vekst, nettopp fordi den har med kirkens

vesen å gjøre, faktisk også er en teologisk problemstilling. En markering som samtidig også, bevisst eller ubevisst, rommer en antagelse om at uansett hvor sofistikerte og avanserte vi er, vi såkalte (post-) moderne mennesker, så kunne det kanskje hende at både Paulus, Augustin og Luther kunne ha ett og annet å si oss fremdeles.

Jeg kommer til å følge opp det utgangspunktet. Faktisk vil jeg til å begynne med gå forut også for de tre nettopp nevnte herrer og simpelthen spørre Jesus selv: Hvilke tanker var det egentlig du gjorde deg om kirkens vesen og vekst? Hva er det du synes vi skal drive med som kristen kirke?

Kirke og kirkevekst i Det nye testamente

De tydeligste målformuleringer fra Jesu side når det gjelder kirkens arbeid, har vi fra tiden etter oppstandelsen. I Luk 24,47-48 formulerer han apostlenes stillingsinstruks på denne måten: "I Kristi navn skal omvendelse og tilgivelse for syndene forkynnes for alle folkeslag; dere skal begynne i Jerusalem. Dere er vitner om dette."³ Stikkordene er omvendelse, syndstilgivelse og alle folkeslag, altså et oppdrag med et klart sentrum, men med en grenseløs ramme. Vesen og vekst er sammenfattet i én poengtert målformulering.

Formuleringen i Matteus-evangeliet er imidlertid mer adferdsorientert, og dermed i en viss forstand mer presis som målformulering for kirkelig *virksomhet*. Der står det slik (28,18-20): "Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende." Formuleringen har tre tyngdepunkt, nemlig dåp, opplæring (som også er formulert på en åpenbart adferdsrettet måte: Lærer dem *å holde...*) og løfte om nærvær. Parallellen til dåpen gjør det naturlig å forstå også løftet om nærvær primært sakramentalt, altså som en henvisning til nattverden, som Jesus nettopp innstiftet som et løfte om konkret nærvær.⁴

Vi sitter altså med følgende elementer som av den mest mulig autoritative kilde, nemlig den oppstandne Jesus, er framholdt som bærebjelkene i den kristne kirkes virksomhet: Jesu død og oppstandelse forkynt som veien til syndstilgivelse for alle mennesker og formidlet ved dåp og nattverd, og med et liv i overensstem-

melse med Jesu undervisning som konkret og erfarbar målsetning. En bekreftelse på at vi med dette utgangspunktet ihvertfall ikke er kommet helt galt av sted, får vi når vi ser at nøyaktig slik forstod apostlene det også. Den til alle tider grunnleggende framstillingen av kirkens liv i verden har vi i gjengivelsen av det som skjedde på pinsedag i Apg 2. Peters store pinsepreken framstiller den korsfestede og oppstandne Jesus som oppfyllelsen av de gammeltestamentlige frelsesprofetier. De som tar dette til seg som sannhet for tid og evighet blir ved dåp innlemmet i menigheten, som derved innleder et fellesskap med følgende karakteristiske kjennetegn: Apostlenes lære, brødsbrytelse og bønn. Altså disippelopplæring og gudstjenestefellesskap med dåp og nattverd som bærebjelker og styringsprinsipper.⁵

Betydningen av Apg 2,42 som den grunnleggende beskrivelsen av kirkens vesen og dermed også som bestemmende for forståelsen av prinsippene for kirkens vekst blir ikke mindre når vi blir oss bevisst at den viktigste kirkedefinisjonen i vår kirkes bekjennelse, CA 7, åpenbart er skrevet nettopp med Apg 2,42 i bakhodet. Det som det der fokuseres på er nemlig de helliges (eller troendes) forsamling,⁶ i hvilken evangeliet blir rett forkynt og sakramentene blir rett forvaltet, altså nøyaktig de samme elementer som Apg 2.

Denne forståelsen av kirkens vesen innebærer nødvendigvis også en bestemt forståelse av kirkens vekst. Antydningssvis kan den formuleres på denne måten: Kirken vokser ved at det opprettes nye gudstjenestefeirende menigheter som søndaglig samler de troende om ord og sakrament hvorved de opplæres og dyktiggjøres til et liv i samsvar med Jesu lære. Veksten har slik både et kvantitativt aspekt i form av opprettelse av nye gudstjenestefeirende menigheter og utvidelse av de eksisterende, og et kvalitativt aspekt i form av økt realisering av det Jesus omtaler som å holde det han har lært oss, altså det vi med teologisk fagterminologi kan kalle de troendes helliggjørelse.

Misjonsarbeid og kontekstualisering

Jesu stillingsinstruks for apostlene kunne ikke godt ha vært mer ambisjos: Dåp og disippelopplæring i alle folkeslag. Forunderlig nok oppfattet ikke apostlene oppgaven som håpløs, men la trøst i vei. Det er et fascinerende prosjekt å følge utbredelsen i tid

og rom, over høye fjell og gjennom dype daler på mer enn én måte; det i seg selv gir oss mange nyttige perspektiver på vår egen tjeneste.

En slik historisk oversikt gir nok et klart inntrykk av at kirkens framtredelesform og arbeidsformer kan veksle ganske mye med tid og sted. Allerede i nytestamentlig tid møtte kirken kontekstualiseringsproblemet, og dens ledere så at skulle kirken slå rot i en ny sammenheng, måtte en ta tilbørlig hensyn til språk og kultur. Det som imidlertid i et større perspektiv er vel så inntrykksfullt, er den forbausende grad av uforanderlighet den kristne kirke gjennom sin historie har oppvist på tvers av epoker og kulturer. Om vi definerer kirken slik jeg her har gjort, altså som disippel-opplæring og gudstjenestefellesskap med dåp og nattverd som sentrum, er det en beskrivelse som passer like godt på menigheten i Roma i år 57, på menighetene i Persia og Kina på 600-tallet, på menigheten i Wittenberg i 1530 og på menigheter i Den norske kirke i 2003. Det sier oss noe viktig om at en i formidlingen av den kristne kirkes budskap til nye generasjoner og kulturer alltid har lagt vekt på kontinuitet og troskap overfor det uoppgevelige, og at dette faktisk også har lyktes på en måte som historisk sett framtrer som oppsiktsvekkende. Om vi hadde oversatt Den norske kirkes høymesseliturgi til koiné-gresk og utfordret Paulus og Johannes til en konsulentuttalelse, er jeg ganske sikker på at de begge hadde nikket på sine apostoliske hoder og sagt at jo, her var der nok ett og annet som slett ikke var så verst.

Dermed er vi imidlertid i nærheten av det som mange vil si er selve problemet. Nettopp fordi den på denne måten har sin identitet i et to tusen år gammelt budskap, er kirken kommet til å framstå som en institusjon som går baklengs inn i framtiden. Vår kontekstualiseringsutfordring er nemlig verken Roma i år 57 eller Kina på 600-tallet; vår kontekstualiseringsutfordring er moderne mennesker anno 2003. Hvordan når vi dem? Hvordan formidler vi kirkens budskap i en form og en drakt som er relevant for dem? Kan det dessuten hende at den viktigste kunnskapen vi trenger for å kunne svare på det spørsmålet ikke er dybdeboringer i Paulus og Augustin, men kjennskap til hvordan moderne, vestlige mennesker tenker og hva det er som appellerer til dem? Kanskje vi som kirke ville ha noe å vinne på å oppgi vår baklengs-orientering og vende blikket, ikke bare framover, men simpelthen dris-

te oss til lite grann samtidsorientering for ikke å framstå som helt museale for våre samtidige?

Spørsmål som dette er sentrale i det vi kan kalle den moderne kirkevekstbevegelsen. Til Norge er det kommet impulser både fra USA representert ved forfattere som Donald McGavran og C. Peter Wagner og foregangsmenigheter som Willow Creek og Saddleback, fra Tyskland ved Christian Schwarz og hans Institutt for naturlig kirkevekst, og fra England ved forfattere som Eddie Gibbs og Roy Pointer.⁷ På det relativt generelle planet som en er nødt til å holde seg innenfor rammen av en kort artikkel, kommer jeg mer til å fokusere på fellestrekk enn på forskjeller mellom ulike representanter for kirkeveksttenkningen. Etter å ha presentert noen viktige slike fellestrekk vil jeg trekke fram noen kritiske perspektiver basert på den forståelsen av kirkens vesen og vekst som jeg har skissert innledningsvis.

Hovedtrekk av nyere kirkevekst-tenkning

Et kjennetegn ved den moderne kirkevekstbevegelsen er at den er empirisk og pragmatisk orientert. Den spør: Hva er det som fungerer? Hva er det som kjennetegner de menigheter som vokser? Er det felles kjennetegn her som kan overføres til andre menigheter, slik at de bedre kan realisere det tidløse misjonsoppdraget, å føre nye mennesker inn i et levende menighetsfelleskap? Det kanskje viktigste eksemplet på det er den omfattende spørreundersøkelsen som er gjennomført ut fra Schwarz' tenkning om naturlig kirkevekst.⁸ Innenfor andre deler av kirkevekstbevegelsen er en kanskje ikke like opptatt av å gjennomføre spørreundersøkelser med tysk grundighet, men en henter like fullt inspirasjon i mottager-orientert markedsføringstenkning.

Det empiriske og pragmatiske får imidlertid aldri være rendyrket. Tvert imot kombineres det med en uttrykt forpliktelse overfor det tidløse i det kristne budskapet. En er bevisst og programmatisk på jakt etter relevans, men ønsker ikke å gå på akkord med det sentrale i budskapet. Gammelt budskap i ny form kan slik være en grei sammenfatning i slagord-form.⁹

Ønsket om å være inkluderende leder videre til gudstjenester der en legger vekt på å ta hensyn til kirkefremmedes behov. Atmosfæren skal være åpen og innbydende, og formen på gudstjenesten skal være slik at det er lett å finne seg til rette. Det aller-

ede klassiske eksemplet er Willow Creek's Seeker Services. Med dette utgangspunktet blir den tradisjonelle høymessen lett utsatt for kritikk, ettersom den åpenbart forutsetter en betydelig grad av opplæring og tilvenning før den fungerer som troens naturlige uttrykksform.

Det er også vanlig å legge vekt på små grupper og knytte viktige deler av disippelopplæringen til gruppene. Gudstjenestens forelesningsform legger nemlig opp til en ensidig teoretisk opplæring, mens det i gruppen er lettere å realisere en pedagogikk som også er adferdsorientert. Samtidig gjør gruppefellesskapet det lettere å få med nye i en form som både er åpen og forpliktende. Et godt eksempel på det er Alpha-kursene, som det er naturlig å forstå som en realisering av viktige prinsipper i kirkeveksttenkningen.¹⁰

Dette medfører også en omforming av tenkningen rundt prestens eller pastorens oppgave. Mens tradisjonell kirketenkning, i hvert fall i en luthersk sammenheng, forstår presten primært som nådemiddelforvalter, ligger vekten i kirkeveksttenkningen på å forstå presten som inspirerende og visjonær leder. Her kan en gå nokså langt i å hente inspirasjon fra samtidig tenkning om bedriftsledelse, som langt på vei tenker innenfor parallelle kategorier. Et godt eksempel på slik tenkning har vi i Klaus Douglass' bok *Die neue Reformation*.¹¹

Skal vi kort sammenfatte hovedpoengene i nyere kirkeveksttenkning, tror jeg vi kan gjøre det ut fra stikkordene erfaringsorientering, opptatthet av de søkendes behov, og en uttalt optimisme.¹² Det er mulig å få dette til! Det er mulig, også i det stadig mer sekulariserte Vesten, å få nye mennesker engasjert i forpliktende, kristne fellesskap.¹³ Og det er ikke tvil om at dette har fungert oppmuntrende og stimulerende på kirkelige arbeidere som var lei av å gjøre de samme tingene om og om igjen uten å se synlige resultater.

Det forhindrer imidlertid ikke at det er vår forpliktelse å gi rom også for ettertankens kritiske spørsmål. Hva er dette egentlig for noe? Vil det holde i et mer langsiktig perspektiv, eller er det like forgjengelig som materialismen i den vestlige middelklassekultur en primært henvender seg til?

Kirkevekstbevegelsen som kontekstualiseringsprosjekt

I et litt større perspektiv er det klart at det den moderne kirkevekstbevegelsen har satt seg som mål, er å løse kirkens kontekstualiseringsproblem i forhold til det moderne, eventuelt også post-moderne, sekulariserte og i en viss forstand også post-kristne Vesten. Det er åpenbart en nødvendig oppgave; det er imidlertid ikke gitt at det uten videre er enkelt å løse den. Moderniteten har nemlig det til felles med alle andre kulturer den kristne kirke har arbeidet innenfor at den har elementer i seg som åpenbart peker i helt andre retninger enn det den kristne kirkes budskap gjør. Moderniteten er erfaringsorientert, antroposentrisk og optimistisk; den tror på utviklingen og fornuftens iboende muligheter.¹⁴ Det kristne budskapet derimot, er åpenbaringsorientert, teosentrisk og realistisk i den forstand at det har et nøkternt syn på hva det er mulig å få til på denne siden av gjenkomsten og fullendelsen. Hvordan forholder vi oss egentlig som kirkelige arbeidere til en kultur som på grunnleggende punkter er helt annerledes orientert enn det budskapet vi er satt til å formidle?

Kirkeveksttenkningens grunnleggende grep er som sagt at den prøver å bygge bro ved bevisst og programmatisk å skille mellom innhold og form. Den henter med velberådd hu sine uttrykks- og aktivitetsformer fra moderniteten, fordi en derved mener å kunne gjøre det tidløse budskapets relevans desto tydeligere. Det kritiske spørsmålet det da er nødvendig å stille, er om dette skillet mellom innhold og form lar seg forsvare ut fra det bibelske budskapets egenart, eller om det viser seg å være et skille som er etablert på mottager-kulturens premisser. Er der elementer i budskapets uttrykksform som nødvendigvis følger av kirkens vesen slik at de må få være bestemmende også for forståelsen av kirkens vekst, hvor lite tidsmessig det kan synes å være? Eller er en fri til å skape en miks av samtidens uttrykksformer som det tidløse innholdet restløst kan helles i? Hvor samtidig kan en bli i sin form uten å miste sitt innholdsmessige feste i Det nye testamente?

La meg få spise og presisere problemstillingen ved å uttrykke den litt annerledes. Jeg har beskrevet samtidskulturen ved hjelp av stikkordene erfaringsorientering, antroposentrisme og utviklingstro, og kirkevekstbevegelsen ved hjelp av stikkordene pragmatisme, opptatthet av de søkendes behov, og framtidrettet optimisme. Legger en de to beskrivelsene ved siden av hverandre,

ser en fort at slik disse to fenomener her er beskrevet, er de beskrevet som to sider av samme sak. Enten er altså beskrivelsen feil, eller det kan se ut som kirkevekstbevegelsens kontekstualiseringsstrategi vel så mye framtrer som en tilpasningsstrategi hvor en kjøper relevans ved å framtre på kulturens iboende premisser, og hvor nettopp det kulturkritiske blikk på forholdet mellom innhold og form kan synes å være fraværende.¹⁵

Hvorvidt det er en holdbar strategi, lar seg antagelig best vurdere ved å se hvilke konkrete utslag den gir seg i den kirkelige hverdag, og så drøfte berettigelsen av dem. En nærliggende side ved kirkens virksomhet som det da er naturlig å se nærmere på, er *gudstjenesten*. Slik jeg definerte kirkens vesen innledningsvis, er gudstjenesten ikke bare en vesentlig side ved kirkens virksomhet; den er selve saken. Samtidig er vi i vår kirke vant med en gudstjenesteform som har en kontinuerlig historie tilbake til oldkirken, og som derfor nødvendigvis må frontkollidere med en form som er etablert på modernitetens premisser. Et møte mellom tradisjonell og moderne, kirkevekstorientert gudstjenestetenkning gir seg derfor utslag blant annet i følgende konkrete problemstillinger.¹⁶

a) Er gudstjenesten en samling primært for de troende eller primært for de søkende? Den økumeniske kirkes entydige svar på det spørsmålet gjennom århundrene er: Gudstjenesten er for kirkens dømte og troende medlemmer. Svaret ble første gang utfordret gjennom 1700- og 1800-tallets vekkelsesbevegelser, som imidlertid normalt forstod det typiske vekkelsesmøtet som supplement, ikke som erstatning for de troendes forsamling. I mye av kirkeveksttenkningen er det imidlertid en uttalt vilje til også å tenke viktige deler av menighetens hovedsamling ut fra deres behov som ikke uten videre forstår seg selv som del av troens fellesskap.

Det vil derfor lett framstå som et savn at en har gjennomført et langt teologisk studium uten å bli oppmerksom på den liturgiske relevansen av begrepet OOB. Det er nemlig et viktig begrep i moderne markedsføringstenkning, og betyr Out Of the Box Experience.¹⁷ Skal et produkt slå an, må det ha umiddelbar appell, det må altså gi en god OOB. En OOB-gudstjeneste er dermed en gudstjeneste som appellerer til dem som ikke har vært der før, og blir lett idealet der det gjelder å fylle salen med kirkefremmede.

Der OOBÉ-tenkningen får legge premissene for tenkningen rundt gudstjenesten, skjer det imidlertid uunngåelig endringer i hvilke sider av troens vesen som kan uttrykkes og hvilke som ikke kan uttrykkes i menighetens fellesskap. Det lar seg neppe forsvare at det er en endring som bare dreier seg om form, og ikke på sikt har konsekvenser, antagelig dyptgripende konsekvenser, også for forståelsen av troens innhold og vesen. Er dette å forstå som relevant kontekstualisering i forhold til den postmoderne kulturen, eller er det bærende elementer i kirkens selvforståelse som svekkes?

b) Hvor viktig er gudstjenestens underholdningsaspekt? Flere kulturkritikere har pekt på at i samtdskulturen er det avgjørende viktig, noe som henger sammen med at det er et underholdningsorientert medium som fjernsynet som i vår tid i stor grad bestemmer hva som får gjelde som viktig.¹⁸ Når vi foretar endringer i gudstjenestens faste liturgiske ramme, gjør vi det da mer eller mindre bevisst med fjernsynets lørdagsunderholdning |sprogrammer som mal? Har vi i så fall tenkt gjennom om det er en ramme som i samme grad er egnet til å formidle Jesu sakramentale nærvær og klassisk kristen forståelse av synd, nåde og helliggjørelse? Er det kanskje heller slik at de konstituerende elementer i en kristen gudstjeneste faktisk ikke lar seg meningsfylt realisere på underholdningskulturens premisser?

c) Er det målgruppe eller tradisjon som skal styre valget av musikk og salmetekster? Vi rår i kirken over en gedigen salme- og musikkskatt av høy kvalitet både innholdsmessig og teologisk, men som ikke nødvendigvis får en 6-er på OOBÉ-terningen. Vet vi hva det egentlig er som skjer når vi erstatter (deler av) denne med sangvalg som fort gir assosiasjoner i retning av teologisk muzak? Vet vi hva vi går glipp av om vi ikke lar kjernesalmene få tid til å synge seg inn i sjelens innerste?

Poenget er ikke at vi alltid og i enhver sammenheng skal synge Kingo og Landstad med orgelakkompagnement. Men det som har tradisjonens tyngde bak seg, har det av en grunn, og den grunnen må en forstå om en skal ha en velbegrunnet oppfatning av hvorfor en ved bestemte anledninger vil prioritere annerledes.

d) Hvor demokratisk skal kirkens liturgiske liv være? Samling i mindre grupper, en samling som ihvertfall fra reformasjonstiden av først og fremst var lokalisert i hjemmet, har alltid hatt en natur-

lig plass i bibelsk kirketenkning. Vi har imidlertid også en massiv tradisjon, dypt rotfestet i Det nye testamente, for at troens viktigste feste i tid og rom utgjøres av den ordinerte sakramentforvalters tjeneste i menighetens søndaglige hovedgudstjeneste. Hvor dyptgripende er de endringer som skjer der presten eller pastoren blir omgjort til en visjonsbærende "primus inter pares", og sakramentforvaltningen desentraliseres til husfelleskapenes eller cellegruppenes nattverdfeiring? Når gruppesamvær ikke lenger er en del av menighetens virksomhet, men en ser det slik at "a church does not *have* cells: it is cell,"¹⁹ dreier det seg da om adekvat kontekstualisering i en anti-autoritær tid, eller er det et brudd med den nytestamentlige ordningen som forutsetter at det er enkelte som er utvalgt til å føre reelt tilsyn med menighetens liv og lære? Er kontinuiteten med apostolisk kirketenkning, sentrert om Jesu sakramentale nærvær i gudstjenesten som ramme for det en er og gjør som kirke, bevart her, eller beveger en seg i andre retninger?²⁰

e) Må alt begrunnes empirisk? Det er klart at en kirke som søndaglig samler 750 til gudstjeneste umiddelbart har mer appell enn en som samler femti eller ti. Og vi skal vokte oss vel for å idyllisere den lille flokk, eller å plassere oss så høyt i våre systematisk-teologiske elfenbenstårn at vi ikke vil innrømme at de som får det til, faktisk har noe å lære oss. Og likevel. Vi vandrer i tro, ikke i beskuelse (2 Kor 5,7), og hvem som bygger med sølv og gull, og hvem som bygger med høy og strå, det skal faktisk ikke åpenbares med statistikk, men i den endelige dom på den ytterste dag (1 Kor 3,12-13). Så det er kanskje ikke helt sikkert om vi har den endelige løsningen, selv om den kan belegges med statistikk.²¹

f) Har vi mistet troen på annerledeshetens kirkevekstpotensialer? I sin klassiske vekstperiode, de tre første århundrer av sin historie, var kirken iøynefallende uinteressert i spørsmålet om kulturell relevans. Den var håpløst og definitivt annerledes; de kristne var stolt av sin annerledeshet, og nettopp i det hadde de sin appell.²² Nå er i og for seg annerledeshet heller ikke noe mål i seg selv; det leder fort til en ghettoisering som ikke nødvendigvis fører oss nærmere målet. Det er imidlertid tankevekkende å observere at annerledeshetens appell godt lar seg påvise også på kirkeveksttenkningens pragmatiske premisser. Christian Schwarz' kirkevekst-forskning har kommet fram til at inspirerende gudstje-

nester har mer appell enn uinspirerende gudstjenester, et resultat som neppe er egnet til å overraske noen. Det gjelder imidlertid helt uavhengig av om gudstjenesten er en tradisjonell høymesse eller en "contemporary seeker service".²³ Med andre ord: En gudstjeneste som forstår seg selv som noe så håpløst umoderne som en liturgisk realisering av Jesu sakramentale nærvær, er også i et kirkevekstperspektiv nøyaktig like virkningsfull som den mest velregisserte OOBESamling.

Poenget ligger altså ikke i formen, men i menighetens engasjement i og tro på det den driver med. Kanskje det da faktisk ikke var noen ulempe om det også var teologisk velbegrunnet?

Oppsummering og konklusjon:

Joh 6 som kirkevekststrategi

Vi skal gjøre alle folkeslag til disipler, men ikke for enhver pris. En kritisk, og selvkritisk, kulturell bevissthet er viktig, ellers kan vår realisering av misjonsbefalingen lett gi mer folkeslag enn disipler.

Han kunne hvis han ville, Jesus også. Brødunderet i Joh 6 må være den ultimate realiseringen av kirkeveksttenkningens idealer. Ved bevisst bruk av "power evangelism" til oppfylling av "felt needs" er Jesus virkelig dagens mann; folk kommer i hopetall og vil simpelthen ha ham til konge. Da legger Jesus i vei med en gedigen dogmatisk forelesning, og gir seg ikke før han har vært gjennom både utvelgelseslæren (v. 44: Ingen kan komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar ham) og nattverdens realpresens (v. 53: Hvis dere ikke spiser Menneskesønnens legeme og drikker hans blod, har dere ikke livet i dere). Det er imidlertid lærepunkt som synes å ha begrenset appell, og kapitlet slutter med at Jesus står igjen med de tolv og spør dem om de og har tenkt å gå bort (v. 67).

Ligger det en smule lærdom for oss her? En lekse, kanskje, om at det trenger ikke være noe galt i å prøve å samle de store skarer. Ikke så lenge det er viktigere å tale tydelig enn å få dem til å bli.

Noter

- ¹ Opprinnelig holdt som foredrag på fagdag om kirkevekst, MHS, 24. september 2003. Her noe bearbeidet, men den muntlige foredragsformen er beholdt.
- ² Se C. Peter Wagner, "Reengineering the Seminary of the Postmoderns: An Experimental Paradigm for Training Ministers," i *Strategies for Today's Leader* 2001/2, s. 15-17. For en massiv kritikk av den kirke(vekst)forståelse som er forutsatt i Wagners forslag, se David F. Wells, *No Place for Truth, or, Whatever happened to Evangelical Theology*, Grand Rapids 1993.
- ³ En delvis parallell formulering med samme vekt på syndsforlatelse som oppdragets sentrum, har vi i Joh 20,22-23.
- ⁴ Til spørsmålet om berettigelsen av en sakramental tolkning av Matt 28,20, se John Koenig, *The Feast of the World's Redemption: Eucharistic Origins and Christian Mission*, Harrisburg 2000, s. 180.
- ⁵ I deler av kirkevekstbevegelsen relativiseres den grunnleggende betydningen av Apg 2,42 ved at en peker på parallellen i Apg 2,46 mellom den offentlige tempelgudstjenesten og den private brødsbrytelsen i hjemmene. Verken historisk eller teologisk er det imidlertid noen tvil om at det er nattverdfeiringen i husmenighetene som er den kristne gudstjenestens grunnlag og utgangspunkt. For en oversikt over litteraturen til spørsmålet om strukturen i de nytestamentlige menighetene, se Ove Conrad Hanssen, "'Gud er sannelig iblant dere.' Om gudstjenesteliv og misjon i urkristendommen og den tidlige kirke," i Reidar Hvalvik og Hans Kvalbein (utg.), *Ad Acta: Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie*, Oslo 1994, s. 73-85.
- ⁶ De aktuelle formuleringer er henholdsvis "congregatio sanctorum" og "die Versammlung aller Glaubigen". *Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche*, Göttingen 1976, s. 71.
- ⁷ Den beste oversikten over litteratur på norsk og litteratur som er relevant i en norsk sammenheng, fins i Ove Conrad Hanssens foreløpig upubliserte manus *Menighetsutvikling*, Stavanger 2003. For framstillinger relatert til en tidligere fase, se Bernt Reidar Eriksen, *Kirkevekst*, Oslo 1981, Jan-Martin Berentsen, "Kirkevekst -- en orientering og kritisk vurdering," i NOTM 1981, s. 135-55. En presentasjon av Schwarz fins i Knut Refsdal, "Naturlig kirkevekst," i *Teologisk Forum* 2000/1, s. 50-61. Se ellers nettstedene <http://www.willowcreek.no/>, <http://www.kvekst.no> (om Schwarz' program).
- ⁸ Se Christian Schwarz, *Natural Church Development*, Emmelsbüll 1996, s. 18-19.
- ⁹ "The church should be culturally relevant, while remaining doctrinally pure." Lynne og Bill Hybels, *Rediscovering Church: The Story and Vision of the Willow Creek Community Church*, Grand Rapids 1995, s. 187.
- ¹⁰ For en redegjørelse for kirketenkning med utgangspunkt i smågrupper, se William A. Beckham, *The Second Reformation: Reshaping the Church for the 21st Century*, Houston 1995; Michael Green (utg.), *Church Without Walls: A Global Examination of Cell Church*, Carlisle 2002.
- ¹¹ Klaus Douglass, *Die neue Reformation*, Stuttgart 2001. For en argumentasjon

- for Douglass' relevans, se Halvor Nordhaug, "Menighetens prest," *Halvårsskrift for praktisk teologi* 2003, s. 10-21.
- ¹² Utviklingsoptimismen kommenteres allerede i Berentsens framstilling av McGavrans kirkeveksttenkning, se Berentsen, "Kirkevekst," s. 148-49.
- ¹³ Kirkeveksttenkningens ambisjoner framtrer f. eks. tydelig av tittelen på den bok der Schwarz redegjør for det teologiske fundamentet for sitt prosjekt, *Die Dritte Reformation: Paradigmenwechsel in der Kirche*, Neukirchen-Vluyn 1993.
- ¹⁴ Til karakterisering av moderniteten kan et nærliggende utgangspunkt være Kants framheving av det fornuftige individs autonomi slik det gjøres bl. a. i Ulla Schmidt, "Homofilidebatten – eller: Kirkens etikk i møte med modernitetens etikk," *TTK* 1996, s. 245-62.
- ¹⁵ Innenfor amerikansk teologi er dette en kritikk som er blitt rettet mot kirkevekstbevegelsen fra flere hold. Se f. eks. Os Guinness, *Dining with the Devil: The Megachurch Movement Flirts with Modernity*, Grand Rapids 1994, og et spesialnummer av magasinet *Modern Reformation* (3/2000) med tittelen: *The Malling of Mission: How Suburban Values Control the Church Growth Movement*.
- ¹⁶ For en utdyping av de følgende kritiske spørsmålene, se Ernie V. Lassman, "The Church Growth Movement and Lutheran Worship," i *Concordia Theological Quarterly* 1998, s. 39-62. Se også Marva Dawn, *Reaching Out without Dumbing Down: A Theology of Worship for the Turn-of-the-Century Culture*, Grand Rapids 1995.
- ¹⁷ Se f. eks. http://www3.ibm.com/ibm/easy/eou_ext.nsf/Publish/577
- ¹⁸ Den allerede klassiske framstillingen av fjernsynets omgjøring av alt til underholdning, er Neil Postman, *Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business*, New York 1985, som også inneholder et kapittel kalt *Shuffle Off to Bethlehem*, og som er en skarp og poengtert kritikk av det synet at kristen forkynnelse kan oversettes til et format med TV-appell uten at innholdet endres på en grunnleggende måte.
- ¹⁹ Green, *Church Without Walls*, s. 124.
- ²⁰ Cellegruppe-litteraturen er ikke uten videre så presis at den gir klare svare på slike spørsmål. Men den gir inntrykk av at den henter mye av sin drivkraft fra et wesleyansk-karismatisk skille mellom (relativt uinteressant) læreoverlevering og dynamisk opplevelse, et skille som på bibelske premisser ikke er uproblematisk. For en drøftelse av den teologiske betydningen av dette skillet, se min artikkel "Ordets nådemiddel," i Sakari Korpinen og Halvar Sandell (utg.), *Kristus Herre i maktens ocb nådens rike*, Myllypaino 2003, s. 53-65.
- ²¹ Teologisk uttrykt innebærer en prioritering av statistikk over refleksjon at den naturlige åpenbaring overordnes den spesielle. Det synes å være en relevant kritikk av Schwarz' kirkevekstprosjekt. Se f. eks. John Strelans anmeldelse av Schwarz' bok i *Lutheran Theological Journal* 1999, s. 159-61.
- ²² Se Alan Kreider, "Worship and Evangelism in Pre-Christendom," *Vox Evangelica* 1994, s. 7-38.
- ²³ Schwarz, *Natural Church Development*, s. 30-31.

Knut Alfsvåg, f. 1955, idehistorie mellomfag UiO 1979, cand. theol. MF 1980, practicum MF 1981, Doctor of Theology, Asian Graduate School of Theology 1995. Misjonsprest NMS Japan 1986-99, lærer i kirkehistorie Kobe Lutheran Theological Seminary 1989-, vikarlærer ved MHS og vikarprest i Stavanger bispedømme 1999-2003, førstelektor og forskningsleder ved MHS fra 2003.

The nature of the church – the growth of the church: Theological perspectives on recent church growth theory

One's understanding of the nature of the church is decisive for one's understanding of her growth. The presence of Christ in gospel proclamation and administration of the sacraments is fundamental for New Testament ecclesiology. In her missionary journey over the centuries the church has, through all her contextual endeavours, remained surprisingly faithful to this basis. On this background recent church growth theory is introduced and analysed with special regard to the understanding of worship and liturgy. Sympathetic to the missional intentions of church growth thinking a significant question is nevertheless asked: Does it allow the gospel its necessary critical role vis-a-vis (post-) modern middleclass culture? Or does it rather, inadvertantly perhaps, submit to cultural premises in a way that does not only dictate the forms of worship but influences its content as well?